
ПЕРЕДМОВА

У ході вивчення історичних процесів неможливо обійтися без спроб пізнання сутності та природи часу. Проникаючи углиб минулого, учений-історик прагне, розгадуючи його загадки, у той же час ще й осягнути поліваріантність подій, що відбулися. Окрім того, дослідження закономірностей та тенденцій історичного процесу несуть на собі відбиток особистого досвіду дослідника, його світогляду та переконань. Особливо це стосується досить складного й неоднозначного періоду вітчизняної історії, котрий охоплює ХІХ – початок ХХ ст. Активізація суспільно-політичного руху на українських землях, поступове його переростання з етнографічних студій та просвітницьких зусиль, здійснюваних окремими представниками вітчизняної інтелігенції у ХІХ ст., до зародження й еволюції політичного спрямування вітчизняного національного руху, що на початку ХХ ст. мав широку соціальну базу й переріс у могутні державницькі змагання за незалежне майбуття України.

Процес становлення та розбудови незалежної Української держави потребує узагальнення та переосмислення досвіду, накопиченого українським народом за час національно-визвольного руху та державницьких змагань, адже колізії сучасного державотворення в Україні багато у чому схожі з тими проблемами, які постали перед творцями української державності перших десятиліть минулого століття.

Й тому серед першочергових завдань, що стоять нині перед вітчизняними дослідниками минулого України, постала необхідність, поряд із всебічним та неупередженим висвітленням соціально-економічного, політичного, культурного та релігійного життя як на підросійській Україні, так і на західноукраїнських землях, що входили до складу Австро-Угорської імперії, вияснити основні етапи розвитку національного руху українців, його регіональну специфіку, а також ті фактори, які так чи інакше вплинули на його еволюцію. Ці завдання, що постали перед сучасними дослідниками вітчизняної історії, мають допомогти у віднайденні генетичної спорідненості та історичних витоків сучасних суспільно-політичних процесів й, таким чином, передбачити й усвідомити вірогідні перспективи розвитку українського суспільства.

Справа ця нелегка й вимагає не лише створення ретельних наукових студій, а й введення у науковий обіг нових видів та типів історичних джерел та принципово нового підходу до вже відомих архівних та опублікованих документів.

Серед першочергових завдань, що стоять нині перед вітчизняними ученими-істориками, є переосмислення основних етапів становлення української нації, а також тієї ролі, яку відіграла у ньому інтелігенція. Наукова розробка даної проблематики не лише сприятиме досягненню історичною наукою України принципово нового рівня розвитку, але й більш чіткому й водночас широкому розумінню місця України у європейській спільноті.

Не меншої уваги вітчизняних дослідників заслуговує й необхідність більш глибокої інтеграції вітчизняної історичної науки у європейські історичні студії. Даний процес вимагає не лише тісного знайомства з

новітніми досягненнями зарубіжної історіографії, а й розширення спектру тематики вітчизняних досліджень минулого українських земель. Значної науково-дослідницької діяльності вимагає зміщення акцентів історичних студій з соціально-економічної та політичної тематики на проблеми культури, духовності, релігійних процесів на українських землях, народної релігійності та повсякденного життя українського народу. При цьому є необхідність також відходу від студій минулого України, які б розглядали його незалежно від загальноєвропейських історичних процесів та суспільно-політичних, культурних і релігійних реалій. Тим більше, що до сфери історичної компаративістики входить також і показ України як невід'ємної складової частини європейської співдружності.

Тому до восьмого випуску збірника доробків наукових співробітників, аспірантів та пошукувачів відділу історії України ХІХ – початку ХХ ст. Інституту історії України, а також учених провідних вітчизняних наукових та освітніх установ увійшли різні за спрямуванням та тематикою студії, що відображають сучасні, вільні від ідеологічної заангажованості напрямки та тенденції розвитку історичної науки в Україні. Їх автори прагнуть не лише до розвитку вітчизняних наукових доробків у галузі історичної науки, а й до їх гармонійної інтеграції у загальноєвропейські історичні дослідження.

Структура збірника підпорядкована новітнім тенденціям та напрямкам розвитку як вітчизняної, так і зарубіжної історіографії й охоплює широкий спектр актуальних та дискусійних питань історії України, котрі у минулі роки знаходилися поза увагою дослідників або ж недостатньо ґрунтовно висвітлювалися на сторінках наукових праць. До нього увійшли студії, автори яких прагнуть дати всебічну та неупереджену оцінку також і тим проблемам вітчизняної історії, на висвітленні яких істотно позначалася ідеологічна заангажованість часів, що минули, й, зокрема, радянського періоду.

Невід'ємною складовою частиною збірника стали наукові доробки студентів та аспірантів, котрі лише вступають на шлях наукових історичних студій й для яких участь у створенні даного збірника є нагодою обміну думками з досвідченими дослідниками минулого України.

На шпальтах видання знайшли своє відображення напрямки розвитку вітчизняної історіографії, що має стимулювати інтерес до збірника не лише дослідників минулого українських земель, викладачів та студентів вищих навчальних закладів гуманітарного спрямування, але й широкого кола не байдужих до вітчизняної історії читачів.

